

particular visió del terme. Com evidència el seu títol, l'altra gran temàtica que aborden els diversos treballs recollits en aquest llibre és l'escriptura exposada i/o divulgada oralment a l'entorn urbà. I també en aquest cas són recents i no moltes les aportacions que fan referència al període modern. Per aquest motiu, i molt especial-

ment en el cas dels lectors interessats per la història de la cultura escrita, la seva lectura és altament recomanable.

Silvia Amor López

Universitat Autònoma de Barcelona

MIRALLES, Eulàlia (2010)

Sobre Jeroni Pujades

Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 214 p.

Com és ben sabut Jeroni Pujades fou una personalitat polifacètica i destacada del Barroc català: historiador, jurista, dietarista i poeta ocasional. Malgrat tan nombrosos interessos, indubtablement fou la història el tema que el va apassionar tota la vida.

La seva *Corònica universal del Principado de Catalunya* és una obra de fonamental importància dintre de la historiografia catalana. Aquesta, però, presenta unes quantes dificultats. D'aquesta obra tenim diferents manuscrits, tant en català com en castellà: Pujades ordenà els tres volums de dades que tenia recollides sobre el Principat en el que coneixem com *Flosculi*. Amb ell, escrigué el *Calamicleon, ço és, història de les glòries i calamitats de nostra Catalunya*, manuscrit que serà després publicat el 1609 com el primer volum de la *Corònica Universal del Principat de Catalunya*, que es limitava a arribar a l'any 714.

Amb el temps, Pujades decidí continuar la seva obra en llengua castellana. D'aquesta manera traduí i amplià el material que ja havia publicat i que esdevingué la primera part del manuscrit de la nova versió, que comprèn també una segona part acabada i una tercera pendent d'una darrera revisió. Els manuscrits en castellà, després de diverses peripècies i de passar per diverses mans, entre el 1829 i el 1832, van ser publicats com a *Corònica universal del Principado de Catalunya* gràcies a l'esforç de Felix Torres Amat, Albert Pujol

i Pròsper de Bofarull. Aquesta és la versió que coneixem en l'actualitat.

Per esclarir aquest laberint, l'autora de *Sobre Jeroni Pujades*, Eulàlia Miralles, resulta particularment qualificada vista la seva extensa dedicació a l'estudi de la literatura històrica en l'edat moderna que li permet d'afrontar Pujades i la seva obra no només des del punt de vista històric, sinó també del filològic. A més de diversos articles sobre el mateix Pujades, que testimonien un interès pel tema des de fa alguns anys, cal recordar també la seva participació en diversos volums del *Repertori de manuscrits* dirigit per Eulàlia Duran i l'edició crítica de la *Història general de Catalunya*, d'Antoni Viladamar publicada el 2007.

Aquest llibre que es ressenya aquí reuneix quatre dels seus estudis ja publicats que focalitzen l'atenció en l'activitat com a historiador, escriptor de cartes i la llengua de Jeroni Pujades.

En el primer estudi, «La *Corònica Universal del Principat de Catalunya* de Jeroni Pujades, una obra interpolada?» (aparegut per primer cop a *Llengua&Literatura*, núm. 13, 2002), s'aporten dues contribucions molt importants: la reconstrucció de les etapes de la transmissió dels manuscrits en castellà i la identificació de la intervenció d'un segon autor en l'escriptura de la *Corònica*.

Els manuscrits en castellà, després de la mort de l'autor el 1635, foren protago-

nistes d'un periple que els portaren fins a la Biblioteca Reial de París i del qual Miralles en reconstrueix les etapes: la sortida del Principat a mans de Pèire de Marca, visitador general de Catalunya durant la Guerra dels Segadors, que els portà a Rouen, des d'on acabaren a París; la decepció en el món de la cultura catalana per la pèrdua de l'obra; la localització a Rouen per part de Pau Ignasi Dalmasas; la persistència de l'interès per la *Corònica* a la primera part del segle XVIII, sobretot gràcies al projecte de l'Acadèmia dels Desconfiats d'escriure una història sobre el Principat; les còpies fetes per Josep Taverner i d'Àrdena.

A més, gràcies al treball fet sobre els quatre volums del manuscrit original, Miralles assenyala com, en les correccions i en les anotacions, no hi intervé tan sols l'autor, sinó també una segona mà, que suposa és la del franciscà Francesc Fornés.

El segon estudi, «*La Corònica Universal del Principado de Cataluña* de Jeroni Pujades a l'Acadèmia de Barcelona (1700-1832)» (publicat originàriament a cura de l'Ajuntament de Barcelona / Arxiu Històric de Barcelona, Barcelona, 2003) aprofundeix el tema de la difusió de la *Corònica* en l'Acadèmia de Barcelona en totes les seves etapes (Acadèmia dels Desconfiats - els anys sense Acadèmia - l'Acadèmia Literària de Barcelona - la Reial Acadèmia de Bones Lletres).

El capítol ressalta les diverses valoracions que van ser fetes de l'obra pujadiana en el projecte dels acadèmics d'escriure una història del Principat, en particular per personalitats com Pau Ignasi Dalmasas, Josep Taverner, Pere Serra i Postius, Josep de Móra, Fèlix Torres Amat, Albert Pujol i Pròsper de Bofarull, i en la composició d'un diccionari de la llengua catalana. Aquestes diverses valoracions esdevenen també un observatori privilegiat per a la valoració de les idees historiogràfiques de l'Acadèmia: des d'una primera fase, en la qual la *Corònica* és admirada i presa en gran consideració; fins a una segona, en la

qual s'exposen les seves errades metodològiques a la llum del criticisme, fins a la utilització del text per a reivindicacions patriòtiques.

El tercer estudi, «Canvi de llengua en el pas del segle XVI al XVII» (publicat originàriament en el primer volum de les *Actes del Tretzè Col·loqui Internacional de Llengua i Literatura Catalanes*, Universitat de Girona, 8-14 de setembre de 2003), és una reflexió sobre el pas de l'ús del català al castellà en el segle XVII partint del cas pujadià. El fet de publicar la primera part de la seva obra en català, amb una defensa apassionada de la llengua nativa (*Desijàvan alguns fos aquesta obra escrita en llengua castellana ... però no és estada possible altra cosa del que se és fet, axí per no ingrat a la pàtria y nació, dexant la pròpia per altra llengua*, escrivia Pujades en el pròleg al lector de la *Corònica*) per a després reescriure-la i ampliar-la en castellà, fa del cas de Jeroni Pujades un dels millors exemples que tenim a disposició per identificar els motius que podien fer decidir un autor català a canviar la llengua d'escriptura.

En el cas pujadià, el canvi de la llengua és influenciat per la voluntat d'arribar a un públic més ampli, motiu pel qual també després justificarà l'ús del castellà Narcís Feliu de la Peña. També cal esmentar la manca d'un suport per part de les institucions (Miralles reconstrueix gràcies a les deliberacions del Consell de Cent i al *Dietari* de Pujades el llarg recorregut que tingué la publicació de 1609), i la necessitat de la influència política utilitzant la llengua del rei. Motivacions que, de fet, confirmen les teories avançades per altres estudiosos sobre l'avenç de l'ús del castellà al segle XVII a Catalunya. La bibliografia sobre aquest tema és àmpliament citada en el text.

El quart i darrer estudi, «Aproximació a l'epistolari de Jeroni Pujades» (publicat originàriament a *El (re)descobrimnt de l'edat moderna: Estudis en homenatge a Eulàlia Duran*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2007), és una part

del treball que l'autora està duent a terme sobre les cartes de Jeroni Pujades i que hauria de finalitzar amb la publicació de tot l'epistolari. Miralles identifica el corpus de l'epistolari pujadià dins el *Flosculi* i el *Dietari*, centrant aquí la seva atenció sobre el primer. D'aquesta anàlisi, entre altres coses, sorgeix la necessitat de considerar totes les obres de Pujades en el seu conjunt, vist els nombrosos lligams que Miralles estableix entre el *Flosculi* i les cròniques, quelcom ja remarcat per altres editors de la *Corònica* al segle XIX.

A part d'aquestes contribucions el volum és particularment interessant, ja que inclou un ric apèndix (53 pàgines) en el qual es transcriuen alguns dels pròlegs a les cròniques: els del mateix Pujades, tant els de les versions en català com les del castellà, i els d'alguns traductors i editors com Ramon Ferrer, Pedro Ángel de Tara-

zona, Fèlix Torres Amat, Albert Pujol i Pròsper de Bofarull.

El volum conclou amb el catàleg complet de les obres de Pujades i dels estudis crítics.

Juntament amb la propera publicació de les actes del congrés Jeroni Pujades i el seu Temps, celebrat a Barcelona el 14 i 15 d'abril de 2011 i organitzat per la mateixa Eulàlia Miralles, aquest volum constitueix un instrument de treball de referència, tant per als qui vulguin apropar-se per primera vegada a la figura de Pujades, com per als especialistes que es dediquen a l'estudi de la historiografia, la cultura i la llengua catalana durant l'època moderna.

Andrea Ricci

Universitat Autònoma de Barcelona

SOLÀ I COLOMER, Xavier (2010)

El monestir de Santa Maria d'Amer a l'època moderna: religió, cultura i poder de la reforma benedictina a vigília de les desamortitzacions (1592-1835)

Barcelona: Fundació Noguera, 2 vols.

La història monàstica catalana ha pogut tancar un capítol més de la seva extensa i poc estudiada història, la dels monestirs, unes de les principals institucions dels períodes medieval i modern, sense la importància dels quals no es pot entendre la història del nostre país. *El monestir de Santa Maria d'Amer a l'època moderna: religió, cultura i poder de la reforma benedictina a vigília de les desamortitzacions (1592-1835)* és el resultat d'un llarg període de consulta documental i bibliogràfica, fet per un gran coneixedor del territori amb un exhaustiu rigor metodològic. L'autor és Xavier Solà i Colomer, nascut a Sant Feliu de Pallerols l'any 1972, que és doctor en Història Moderna, professor d'ensenyament secundari, màster en Museologia i Patrimoni i col·laborador de l'Institut de Recerca Històrica de la Uni-

versitat de Girona. És membre també de les juntes del Patronat d'Estudis Històrics d'Olot i Comarca i de l'Esbart de la Vall d'Hostoles. La seva tesi doctoral, presentada l'any 2005 i titulada *La Reforma Catòlica a la muntanya catalana a través de les visites pastorals: els bisbats de Girona i Vic (1587-1800)*, sota la direcció de Joaquim Puigvert i Solà, és un extens treball d'un miler de pàgines amb tres-centes més d'annexos, que tracta sobre la implantació de la reforma catòlica, impulsada pel Concili de Trento, en un conjunt de parròquies dels bisbats de Girona i de Vic entre les darreries del segle XVI i finals del XVIII. És una excel·lent obra per entendre l'evolució de l'Església a Catalunya durant el període modern. L'autor ha fet també diferents treballs d'història local de la Garrotxa, molts dels quals han estat